

Юрій Бідношия

Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології
ім. М. Т. Рильського НАН України, Київ

Твори наївних поетів як джерельна база для словника українських говірок Підляшшя

Описано стан досліджень українських говірок Підляшшя, зокрема їх лексикографічного опрацювання. Зазначено, що важливим джерелом створення підляських діалектних словників мають слугувати твори місцевих наївних поетів, переважно селян-пенсіонерів. Їхні вірші багаті на специфічну лексику, необхідну для створення словників. Наведено приклади з віршів Ольги Онацик (1921 р.н.) та Володимира Сосни (1937 р.н.) з околиць Більська-Підляського, яких записано у 2005 р. Більшість слів у творах поетів є загальноукраїнськими, часто з діалектними фонетичними та морфологічними особливостями. Важливу для діалектної лексикографії вузьколокальну лексику поділено на кілька груп: побутова (*байкі, зганути, швед*), етнографічна (*ляшок, мидель, пресняк*), обрядова (*дивоснубе, мазурок, перепеліця*). Окрему групу становлять полонізми з різним ступенем засвоєння (*бльок, дісь, таньо*).

Ключові слова: Підляшшя, етнічна самоідентифікація, діалектна лексикографія, наївна поезія, писемні діалектні тексти.

Мовну належність говірок східнослов'янського населення межиріччя Бугу та Нарви (за польським адміністративним поділом – села східної частини Більського, західної частини Гайнівського та східної частини Сім'ятицького повітів Підляського воєводства) трактують неоднозначно. Українські вчені (Олександр Потебня, Костянтин Михальчук, Павло Житецький, Микола Янчук, Іван Бессараба та ін.) ще в XIX ст. відзначали, що підляські говірки (за сучасною термінологією надбузько-поліські) є частиною українських західнополіських говірок. К. Михальчук включив територію поширення підляських говірок до укладеної 1871 р. діалектологічної карти української мови. У 1915 р. Московська діалектологічна комісія підготувала першу зведену карту східнослов'янських мов *Опыт диалектологической карты русского языка в Европе* [Спроба діалектологічної карти руської мови в Європі], на якій досліджувану територію також окреслено як зону функціонування малоруських, тобто українських діалектів. Українськими ці говірки визнавав основоположник білоруського мовознавства академік Юхим Карський, відомі польські лінгвісти Владислав Курашкевич і Лешек Осовський.

Проте з кінця 1940-х рр., коли польські й радянські керівники з політичних міркувань офіційно визнали (точніше – „призначили”) українськомовне населення межиріччя Бугу і Нарви білорусами, „підтяглися” й білорусисти, частина з яких і досі, незважаючи на крах тоталітарних режимів та очевидні лінгвістичні факти, називає ці говірки білоруськими (без акання, дзекання, цекання, з типовими рисами української мови). Доходить до курйозів: деякі білоруські культурні діячі ділять говірки „білорусів” Підляшшя на „гаворкі літаратурнай беларускай мовы” (sic!) та власне „падляскія гаворкі” (Шупа, 2014). А варшавські білорусисти евфемістично пишуть у тритомнику *Kulturowo-językowe dziedzictwo Podlasia* [Культурно-мовна спадщина Підляшшя] (*Barszczewska та ін., 2016*) про „gwary akające” (говірки з аканням) і „gwary okające” (говірки з оканням) – хоча науково коректно було б називати їх відповідно білоруськими та українськими.

Визнання українськомовного населення білорусами дозволило уникнути депортації в рамках сумнозвісної операції „Вісла”, зберегло його як мовно-етнічну групу на землі предків (на нових землях українців, як відомо, селили не більше трьох родин на населений пункт), але ускладнило національно-мовну самоідентифікацію.

Соціолог Анджей Нікіторович у монографії *Ukraińcy Podlasia: dylematy tożsamościowe* [Українці Підляшшя: дилеми самоідентифікації] (Nikitorowicz, 2014) на основі численних інтерв'ю з активними представниками української громади Північного Підляшшя стверджує, що для них визначальними в сенсі самоідентифікації є місце народження,

православна релігія та рідні українські говірки. За віровизнанням і рідною мовою вони відрізняються від своїх співгромадян-католиків (поляків); від православних білорусів – тільки мовою (північноукраїнськими говірками). Таким чином, у складній ситуації етномовної самоідентифікації українців та українськомовних „білорусів” цього регіону мовне питання набуває особливої ваги. Дослідження українських говірок Підляшшя має значення не тільки для мовознавства, а й для етнології (зокрема для сучасного націєтворчого дискурсу цікаві метамовні висловлювання діалектоносіїв). Інакше кажучи, українські риси північнопідляських говірок є чи не найвагомим аргументом у суперечках щодо етномовної належності підляшан.

Фундаментальною працею, що має велике значення для досліджень підляських говірок, є *Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny* [Атлас східнослов'янських говірок Білосточчини] (Glinka та ін., 1980–1996). На картах атласу представлено матеріал із 114 населених пунктів, причому мову 38 сіл, розташованих між Бугом та Нарвою, дослідники визначили як українські говірки або говірки з українськими рисами. Більшість згаданих пунктів упорядники описують так: „Українська говірка (або: говірка з українськими рисами)” – і тут же: „У селі є школа з навчанням білоруської мови...”. Матеріали атласу дозволили провести чітку межу між білоруськими та українськими говірками на Білосточчині (зокрема це зробив М. Саєвич у своїй резонансній статті *O białorusko-ukraińskiej granicy językowej na Białostoczczyźnie* [Про білорусько-українську мовну межу на Білосточчині] (Sajewicz, 1997).

У книзі Михайла Лесева *Українські говірки у Польщі* (Лесів, 1997) описано назви й територію поширення підляських говірок, історію їх дослідження, спроби використання підляських говірок у літературі, основні діалектні риси. Інформацію про різні мовні рівні українських підляських говірок подає у своїх працях Григорій Аркушин: *Західнополіська діалектологія* (Аркушин, 2012) та *Українські говірки Підляшшя: сучасне усне мовлення* (Аркушин, 2022b). У наш час підляські говірки активно вивчають польські діалектологи – Фелікс Чижевський, Міхал Саєвич, Міхал Кондратюк, Катажина Пастусяк, Базиль Сегень та ін.

Лексикографічне опрацювання українських говірок Підляшшя порівняно з іншими говорами української мови почалося пізно. 2008 р. окремою книжкою видано *Słownik gwary bielsko-podlaskiej. Na podstawie języka wsi Chraboly oraz przedmieścia Studziwody* [Словник більсько-підляської говірки. На основі мови села Храболи та передмістя Студиводи] Миколая Врублевського; праця містить близько 18 тисяч слів у перекладі польською мовою без прикладів уживання (Wróblewski, 2008). Українська підляська лексика представлена у двотомному словнику західно-

поліського говору (Аркушин, 2000), а також у словничку до збірника діалектних текстів Г. Аркушина (Аркушин, 2007). Цінний словничок до діалектних нарративів удоступнено в уже згаданому виданні варшавських білорусистів *Kulturowo-językowe dziedzictwo Podlasia* – щоправда, у ньому змішано лексеми українських та білоруських говірок. У нещодавно виданих *Матеріалах до Словника українських говірок Підляшшя* Г. Аркушин представив понад 2 700 словникових статей та ще декілька сотень їх фонетичних варіантів, які записав у 39 населених пунктах Північного та Південного Підляшшя (Аркушин, 2022а). Слова дібрані з аудіозаписів зв'язного мовлення, тому до більшості лексем подано приклади вживання у фонетичній транскрипції. У передмові автор висловлює сподівання, що невдовзі перед Підляським науковим інститутом постане питання про створення зведеного словника українських говірок цього терену (Аркушин, 2022а, с. 6).

Особливістю українських говірок Підляшшя є їх активне функціонування в писемній формі. Їх використовують у публіцистиці (зокрема в одному з найкращих часописів українців зарубіжжя – „Над Бугом і Нарвою”), а також у прозі й поезії. Давно на часі укласти хрестоматію підляського говору із зразками різножанрових творів – включно з так званою наївною поезією. Остання заслуговує на особливу увагу, оскільки фактично представляє таке рідкісне явище, як писемні діалектні пам'ятки. На відміну від наївних поетів „материкової” України, підляські наївні поети, зазвичай селяни-пенсіонери, не мали української освіти, а тому писали рідними говірками без вирішального впливу літературної мови (для порівняння: наївна поетка Надія Недождій, від якої я записував тексти на Бориспільщині під Києвом, у повсякденному мовленні послуговувалася поліською говіркою, а при декламуванні своїх віршів переходила на літературну мову).

Під час експедиції на Північне Підляшшя в листопаді–грудні 2005 р. мені пощастило зустріти серед інших інформантів двох наївних (або народних) поетів з околиць Більська-Підляського – Ольгу Онацик із села Ягуштов (1921 р. н.) та Володимира Сосну з села Пашкувщина (1937 р. н.). Про їхню мовотворчість та особливості творів (рукописів й аудіозаписів авторського виконання) я писав у попередніх публікаціях (Бідношия, 2006, 2022), тут же розгляну вірші поетів як джерельну базу для словника українських говірок Підляшшя.

Польська латиниця, засвоєна у школі, дозволила їм писати вірші практично фонетичним правописом (за винятком дифтонгів). Утім дифтонги в підляських говірках є системними, їх легко відтворює дослідник – цьому сприяють й аудіозаписи авторського виконання творів (див. рис. 1).

Рисунок 1.

Автограф вірша О. Онацик

Staraja chata i pryhad jak byli w juj wysiaty ludz.

Stoit w polu chata
Wsio wse oblitaje,
Sato byli tut ludz.
Saki wspominaje.

Wysiaty byli
Pole obrabiali,
Jisei warzili
Czasto wse spiwali.

Stareinka chata
Trudno w juj zyti,
Okna krywuje
Dwery nyceszyniti.

Satamoje kryta
Niti or wsio zrywaje,
Kyma komu tadawati
Podni wse nymaje.

Diwiti's ma chatu
Lal akostaje,
Sato wse napewno
Sto lit wona ma je.

Приклади подано в оригінальному написанні польською латиницею (з рукописів обох поетів) та в моєму кириличному записі (з аудіофайлів авторського читання віршів та коментарів до них).

Більшість лексем творів О. Онацик та В. Сосни є загальноукраїнськими, із виразними фонетичними та морфологічними особливостями: *zaprachati, стуолькі, ruok cily żdati... Solomoju kryty // Chaty staryje // Do ich newernucie // Ich diti molodyje.*

Важливішою для діалектної лексикографії є вузьколокальна лексика. Її своєю чергою можна розділити на кілька сегментів. Зрозуміло, що найширше представлено щоденну та побутову лексику, пор.:

БАЙКИ Непогано, нівроку: *Kupila molodoho roczniaka. // Takij bajki choroszy, // Bo na lipszoho // Nychwatiło mni hroszy* (Ягушт.¹)

ВИНОК, ВИНОЧОК Квітка, квіточка: *Zymła wysnoju ukraszaje // Winki rososju pudliwaje; Diti wysnoju // Wesioło majut, // Zacwili winoczki // Ruczками zrywajut* (Ягушт.)

ДИНЬ Гарбуз: *Тут, дивись, мак уже росцвітає, // Солонечник голов наставляє, // Од дуновенія динь сховався, // Часу доброго дождався* (Пашк.)

ЗГАНУТИ Пригадати: *Do toho szcze treba // Trepaczkoju byty // Zhanesz jak tuj baby // Tiaszko bulo żyty* (Пашк.)

МНУОГО Багато: *Oj to czasto nadajut // W tyliwiziji chroput // Można mnuho wsioho wznati, // Tulki w hołow nywbirati* (Ягушт.)

ОНО Тільки, лише: *Teper ostali ono staryje // Molodyje do bloków powtikali, // Żeb na zymli robiti // Ich nyzastawiali* (Ягушт.)

ПРИСТУПИ Прийми: *Жилі люди в згоди, // Все тримались купи. // Хто зостававсь удома, // А хто йшов у приступи* (Пашк.)

ПРОЧКНУТИСЄ Прокинутися: *Chuczuj spódniciu natiahaje // Dida kocot nakrywaje // Did proczknuwsie nic nyznaje, // Babu złapaw obnimaje* (Ягушт.)

СКУОЛЬ Звідки: *Hospodar dumaje // Skul to wziami* (Ягушт.)

ХУЧИЕЙ Швидше: *Zbuoże i kożuchi, treba było dati, // Żeb chuczzej chatu nam rozbirati* (Ягушт.)

ШВЕД Шашіль: *Уже бабин ковроток швед доїдає* (Пашк.)

ШВЕРГОТАТИ Говорити швидко й нерозбірливо (перев. іноземною мовою): *Nimci jichali szwergotali, // A z lisa partyzany // W samochod im strylali* (Ягушт.).

¹ Локалізацію прикладів позначено так: село Ягуштово – Ягушт., село Пашкувщина – Пашк. Рядки віршів у прикладах до лексем розмежовано за допомогою скісних рисок (//), різні приклади розділено крапкою з комою.

Цінна як для діалектології, так і для етнографії лексика на позначення реалій давнього побуту підляських селян (сільськогосподарські назви, назви традиційного одягу, страв тощо), до прикладу:

ЖИРИБІК (ЖЕРЕБІК) Паличка для зв'язування снопів: *Koliś w polu // Syrpati żali // I snopoczki z żyta // Żyrybikom wiazali* (Ягушт.)

КОЛЦЕЙКА Черга, череда: *A pastuch kolijku znaje // Korowy wsi zanimaje // I žene wże na ugoru, // A pód weczór wsi do domu* (Ягушт.)

ЛЯШОК Кладка з дев'яти снопів: *Pole było ubrane // Laszkami piatakami, // Bo koliś lude żali // Ciły žniwa syrpati. // Laszki troma // Snopkami nakrywali, // Żeb ptaszki // Koloski nyobjidali* (Ягушт.)

МИДЕЛЬ Кладка снопів (9, 10 або 12): *A як збуоже досниває // Серпом жати зачинає // В мидлі став'ям, опираюот // Три на голов накладаюот* (Пашк.)

НАГАВІЦІ Штани: *Diwczyniata lon i pradiwo prali // Bo na nahawici i soroczki polotno tkali* (Ягушт.)

ПЛАХТА Полотно, рядно: *Koliś lude tiaszko robili // I na pleczech z wody // Trawu nosili // Płachtoju treba było wytiahati, // I na berech trawu rozkladati; Do południa wse orali // I na słońcie pohladali, // Muchi koni wże kusali // To płachtami nakrywali* (Ягушт.)

ПРЕСНЯК Корж із вареної картоплі та борошна: *При жорнах збоку ступа стала, // Вона нормальне виглядала. // Пшеваженє кашу в юой робили, // В ступу дзютаном валілі. // Ще й картохлі в юой товчут, // З їх галкі або преснякі печут* (Пашк.)

ТРАМА Полиця під стелею: *Пуд верхом полиця // Трама звалась // Вона на всютко тут надавалась // Лежав хліб жорновий, тпуроо // I всьо шо поставити тут муоо* (Пашк.).

Про відображення реалій колишнього життя, етнографічність свідчать уже назви поезій О. Онацик: „*Žniwa*”, „*Didy tiszylis kuiti i zymloju*”, „*Nyma laszków nyma piataków*”, „*Pryhad dawnnych lit*”, „*Koliś wysiole było życie*”.

Особливо багатим на етнографічну лексику є великий (923 слова) вірш В. Сосни „*Діед*” („*Тут я маю ще описане житє свого діедушка, як вуон прожив... Восімісят два годa мів, чоловік пройшов і Сібір, і войовав*”). У ньому автор, наприклад, перераховує ткацьке приладдя:

*За матовило зачепився,
Чуть на буок не перевалівся.
Бердо й ничункі звезала,
Тоє всьо в сундук сховала.*

Є **затикач**, там **човник**, **цієвка**,
Що баба ткала, як була дієвка.
Вже коло сотні літ минає,
А пам'ять про бабу поминтає.

В іншому фрагменті вірша наведено назви старовинного жіночого вбрання: **саян** – вовняна спідниця, **шалєнуовка** – дорога хустка:

Саян по баби залишився,
У сундукови на днови чогось очутився.
По прабаби правнучці **шалєнуовка** зостала,
Котору в великі празнік все ще везала.

Очікувано представлена в поезії підляських наївних авторів обрядова лексика, що пов'язана з давньою духовною культурою й позначає поняття, предмети, дії, які відтворюють акціональні частини обрядів (весільного, великоднього та ін.). Наприклад, у вірші „*Великі нуост і Великдень*” О. Онацик детально описує обряд свята, про що свідчить такий фрагмент:

Священу піску нуд Проводи тримають
І тогди биз свою хату високо перекидають.
Де піска впаде, там єї вкопають.
То жеб не згориела хата – то всіє добре знають.

Цікавими з погляду лексикології є назви місцевих реалій. Словом *го́па* в Більську-Підляському та в навколишніх селах називають пластикову пляшку. Обрізаними *го́пами*, повертаючись із церкви, прикривають свічки. Ось що розповідала О. Онацик, коментуючи свій вірш про Великдень: „*В Красни четвер по службі, батюшка вже як послужит – і всіє іє свічками додому йдут... Як ще нема тако вієтру, ну то занесе до хати. І три рази хату треба обийті. А єжелі вієтьор, ну то труднійє. Але тепер так роб'ят: од **гопи** отой обрієжут і свічку вложат – і тогди можеш собіє йті, о. І вієтьор не шкодіт*”. „Немісцеві” дослідники, певно, могли б запропонувати різні етимології цього слова, але все виявилось значно простіше. Як пояснив мені відомий український діяч із Більська-Підляського Юрій Гаврилук, слово *го́па* походить від назви місцевого виробника напоїв „Ноор” (латиницею). Існує й місцевий вираз – „*робіті на **гонах***” (тобто на підприємстві „Ноор”). Пор. обрядові назви:

ДИВОСНУБЕ Заручини, сватання: *W 12 czasów noczy w **diwosnube** idut // A diwczynya i bat'ki prybrowszysie wże źdut* (Ягущт.)

МАЗУРОК Обрядовий хлібець: *Diwczyniata **mazurki** pykli // Iz tista listoczkami i winoczkami ubirali, // Żeb w kazdoi hoże // **Mazurki** wyhladali* (Ягущт.)

МАРШАЛОК Старший сват, розпорядник весілля: *Jak żenicie chłopcé // Musit sobi marszałka wziati, // Żeb posahu od diwczyny // Jak najbulsz nabrati* (Ягшт.)

ПЕРЕПЕЛЦЯ Залишені в кінці жнив незжаті стебла жита, які прикрашали вінком: *Did do baby zaśmijawsie // Ty nupłacz opomytajsie, // Iskidaj chuczuj spódniciu // Uberem perepeliciu* (Ягшт.)

ПІСКА Писанка: *I piski, // Naczynajut pisati. // Jak prydut diety, // Treba im dati* (Ягшт.).

Окрему групу закономірно формують полонізми з різним ступенем засвоєння в українських говірках. За моїми спостереженнями, деякі полонізми настільки міцно увійшли до лексичних систем говірок, що мовці не усвідомлюють їх як іншомовні елементи (*бльо́к, дісь, ні́ди, рента, таньо* та ін.), напр.:

БЛЮ́К 1. Багатоповерхівка, 2. Квартира в багатоповерхівці: *My pro zemlu // Malo znajem // I od jeji utikajem // My nychoczumo robiti, // Tulki w hożych blokach żyti* (Ягшт.)

ВСТЕП ВЗБРО́НЬОНИ Вхід заборонено (пол. *wstęp wzbroniony*): *Nema szczo wstęp wzbroniony // Chto chocz tut zachodyt* (Пашк.)

ГВЯ́ЗДОЧКА Зірочка: *Snihowuje gwiazdoczki // Na zemlu litiat, // Snihom pokrywajut // Od słońcia bliszczat* (Ягшт.)

ДІСЬ Сьогодні: *I tabletki prynimala i tak dowsz // Ja diś pospała* (Ягшт.)

ДРА́НЬ Негідник: *O moje ty ditie // Czoho ty stradajesz, // Za takoho drania // Tak pyrzywajesz* (Ягшт.)

РЕНТА Пенсія: *Bat'ki staruje ostali // Budut sami żyti. // Dobre szto rentu majut // I je za szto jisci kupiti; Typer ja staraja. // Odna w chati żywu. // Dawno maju rentu – // Na gospodarci ny robiu* (Ягшт.)

ТА́НЬО, присл. Дешево: *Na przecenci ja kupiła // Barzo tanio prodawali // I wsi lude kupowali* (Ягшт.)

ХЛЯ́ТИ Пиячити: *Ne to szczo bjut szyby // Za ramy berutcia // Właziat u seredynu // Chlajut i smijutcia* (Пашк.).

Полонізми трапляються ситуативно в ідіолектах, що закономірно в ситуації двомовності:

*Oj mni żal wyliki
I na płacz byrecie,
Bo moje dobre życie
Wże nigdy newernecie*
(З вірша О. Онацик “*Kupiła konia*”).

Як можемо пересвідчитися, вірші наївних поетів є цінним джерелом для опису лексики підляських говірок, а також для створення різнотипних словників. Тішить, що останнім часом Підляський науковий інститут спільно із Союзом українців Підляшшя розпочали велику акцію „Пішемо по-свойому” (ПЛК, 2022). Її метою є заохочення писати рідними говірками в різних жанрах. Для цього проводять спеціальні навчальні програми, семінари, на яких фахівці знайомлять охочих із проблематикою орфографічного оформлення текстів та іншими питаннями, пов’язаними із діалектною мовотворчістю. Надзвичайно вагомим є те, що архів Підляського наукового інституту регулярно поповнюють рукописи аматорів рідного слова. До прикладу, як повідомив мені Ю. Гаврилюк, кілька місяців тому нащадки покійної О. Онацик, сторіччю від дня народження якої присвячена моя стаття в часописі „Над Бугом і Нарвою” (Бідношия, 2021), передали до архіву кілька великих пакунків із рукописами її творів. Є підстави сподіватися, що опрацювання писемних діалектних пам’яток стане окремою галуззю діалектології.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Аркушин, Г. (2000). *Словник західнополіських говірок* (Т. 1–2). РВВ „Вежа”.
- Transliteracija:** Arkushyn, H. (2000). *Slovyk zakhidnopoliskyykh hovirok* (Т. 1–2). RVV „Vezha”.
- Аркушин, Г. (2007). *Голоси з Підляшшя: Тексти*. РВВ „Вежа”.
- Transliteracija:** Arkushyn H. (2007). *Holosy z Pidliashshia: Teksty*. RVV „Vezha”.
- Аркушин, Г. (2012). *Західнополіська діалектологія*. Волинський національний університет ім. Лесі Українки.
- Transliteracija:** Arkushyn, H. (2012). *Zakhidnopoliska dialektolohiia*. Volynskiy natsionalnyi universytet im. Lesi Ukrainky.
- Аркушин, Г. (2022a). *Матеріали до Словника українських говірок Підляшшя*. Терен.
- Transliteracija:** Arkushyn, H. (2022a). *Materialy do Slovyka ukrainskykh hovirok Pidliashshia*. Teren.
- Аркушин, Г. (2022b). *Українські говірки Підляшшя: сучасне усне мовлення*. Терен.
- Transliteracija:** Arkushyn, H. (2022b). *Ukrainski hovirky Pidliashshia: suchasne usne movlennia*. Teren.
- Бідношия, Ю. (2006). Етнолінгвістичні записи з Північного Підляшшя. *Діалектологічні студії*, 6, 335–356.
- Transliteracija:** Bidnoшыia, Yu. (2006). Etnolinhvistychni zapysy z Pivnichnoho Pidliashshia. *Dialektolohichni studii*, 6, 335–356.
- Бідношия, Ю. (2021). Унікальна діалектна пам’ятка (до сторіччя Ольги Онацик, народної поетки з Ягуштова). *Над Бугом і Нарвою*, 6, 20–22.

- Transliteracja:** Bidnoshyia, Yu. (2021). Unikalna dialektna pamiatka (do storichchia Olhy Onatsyk, narodnoi poetky z Yagushtova). *Nad Buhom i Narvoiu*, 6, 20–22.
- Бідношия, Ю. (2022). Феномен писемних діалектних текстів (наївна поезія Північного Підляшшя). *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. Філологічні науки*, 1(96), 53–74. [https://doi.org/10.35433/philology.1\(96\).2022.52-74](https://doi.org/10.35433/philology.1(96).2022.52-74)
- Transliteracja:** Bidnoshyia, Yu. (2022). Fenomen pysemnykh dialektnykh tekstiv (naivna poeziiia Pivnichnoho Pidliashshia). *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu im. Ivana Franka. Filolohichni nauky*, 1(96), 53–74. [https://doi.org/10.35433/philology.1\(96\).2022.52-74](https://doi.org/10.35433/philology.1(96).2022.52-74)
- Лесів, М. (1997). *Українські говірки у Польщі*. Український архів.
- Transliteracja:** Lesiv, M. (1997). *Ukrainski hovirky u Polshchi*. Ukrainskyi arkhiv.
- ПЛК – Пудляські літературні конкурси „Пішемо по-своєму”. (2022). *Підляський науковий інститут*. <https://www.pninstytut.org/popularyzacziya/pishemo/>
- Transliteracja:** Pudliaski literaturny konkurs „Pishemo po-svoiomu”. (2022). *Pidliaskyi naukovyi instytut*. <https://www.pninstytut.org/popularyzacziya/pishemo/>
- Шупа, С. (2014). Ян Максимюк і прарыў на падляскім фронце. *Радыё Свабода*. 8.09.2014. <https://www.svaboda.org/a/26572792.html>
- Transliteracja:** Shupa, S. (2014). Yan Maksimiuk i praryu na padliaskim frontse. *Radyio Svaboda*. 8.09.2014. <https://www.svaboda.org/a/26572792.html>
- Barszczewska, N., Chaustowicz, M., & Timoszek, M. (Red.). (2016). *Kulturowo-językowe dziedzictwo Podlasia* (T. 1–3).
- Glinka, S., Obręmska-Jabłońska, A., & Siatkowski, J. (Red.). (1980–1996). *Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny* (T. 1–6). Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN.
- Nikitorowicz, A. (2014). *Ukraińcy Podlasia: dylematy tożsamościowe*. Nomos.
- Sajewicz, M. (1997). O białorusko-ukraińskiej granicy językowej na Białostoczczyźnie. W F. Czyżewski (Red.), *Ze studiów nad gwarami wschodniosłowiańskimi w Polsce*. (ss. 91–107). Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Wróblewski, M. (2008). *Słownik gwary bielsko-podlaszskiej. Na podstawie języka wsi Chraboly oraz przedmieścia Studziwody*. Stowarzyszenie Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach.

Works of Naive Poets as a Source Base for the Dictionary of Ukrainian Dialects in Podlachia

The state of research on Ukrainian dialects in Podlachia is described, in particular, their lexicographic study. It is noted that the works of local naive poets, mainly peasant pensioners, should serve as an important source for creating Podlachia dialectal dictionaries. Their verses are rich in specific vocabulary necessary for dictionary compilation. Examples from the verses of Olha Onatsyk (born in 1921) and Volodymyr Sosna (born in 1937) from the vicinity of Bielsk Podlaski are provided, based on interviews conducted in 2005. Most of the words in their poetic works are of general Ukrainian origin, often with dialectal phonetic and morphological features. Important for dialectal lexicography specific local vocabulary is divided into several groups: domestic (e.g., *байкі, зганути, швед*), ethnographic (e.g., *ляшок, мидель, пресняк*), ritual (e.g., *дивоснубе, мазурок, перепелиця*). A separate group consists of polonisms with different degrees of assimilation (e.g., *бльок, дісь, таньо*).

Keywords: Podlachia, ethnic self-identification, dialectal lexicography, naive poetry, written dialectal texts.